

Remissvar
Utbildningsdepartementet**Dnr**
U2025/00630

Kunskap för alla– nya läroplaner med fokus på undervisning och lärande SOU 2025:19

Sveriges Lärare har valt att inkomma med synpunkter på rubricerad remiss. Förbundet yttrar sig kring de delar som har konsekvenser för förbundets medlemmar.

Övergripande synpunkter

Det finns uppenbara problem med den nuvarande läroplanen för de obligatoriska skolformerna, något som Sveriges Lärare vid flera tillfällen poängterat. Den behöver bli tydligare och mer hanterbar då den i dag är för omfattande i relation till tillgängliga resurser. Ett av de centrala problemen är att kraven på eleverna är för höga, speciellt i de tidiga årskurserna. För svåra kunskapsformer åläggs elever som inte har den kognitiva förmågan att klara av det som krävs. Därför ser förbundet det som positivt att förslaget till ny läroplan adresserar detta problem och åtgärdar det. Sju av tio av förbundets medlemmar instämmer i att för höga krav i för tidig ålder är ett problem i den nuvarande läroplanen och de nuvarande kursplanerna.

Lärarprofessionens autonomi bygger framför allt på att undervisningen grundar sig på vetenskaplig evidens, såväl innehållet i undervisningen som det sätt som undervisningen bedrivs. I dag är lärares autonomi i undervisningen begränsad till hur undervisningen ska bedrivas för att få bästa möjliga utfall när det gäller elevernas kunskaper. Vad undervisningen ska innehålla bestäms till stor del av styrdokumentet. Sveriges Lärare är därför kritiska till att ytterligare begränsa autonomin genom att införa direktiv för hur undervisningens ska organiseras, så kallade undervisningsstrategier. En majoritet av förbundets medlemmar är kritiska till detta förslag.

Sveriges Lärare tillstyrker:

- Att det i skollagen tydliggörs att undervisningen bestäms och leds av lärarna (4.2).
- Att kraven på extra anpassningar avskaffas (4.2).
- Utredningens förslag angående de inledande delarna i läroplanen (4.3).
- Utredningens förslag angående struktur och innehåll i grundskolans kursplaner (5.2).
- Att när nya kursplaner för grundskolans praktisk-estetiska ämnen utarbetas ska praktiska färdigheter betonas (6.2).
- Att kunskaper om totalförsvar och Nato ska skrivas in i kursplanen i samhällskunskap i högstadiet i grundskolan och specialskolan (9.2).

Sveriges Lärare avstyrker:

- Att digitala inslag i undervisningen på låg- och mellanstadiet ska avgöras av den samlade vetenskapliga evidensen och inte av professionens beprövade erfarenhet (8.2).

Sveriges Lärare välkomnar:

- En mer stringent läroplan som fokuserar på skolans kunskapsuppdrag.

- Utredningens tydliga fokus på att undervisning i grunden är en kollektiv verksamhet.
- Att lärarnas och undervisningens betydelse lyfts fram samtidigt som elevernas och framför allt vårdnadshavarnas valfrihet och rättigheter tonas ner.
- Förslaget att sammantagen bedömning ska gälla för samtliga betygsssteg, det vill säga även för betyget E.

Sveriges Lärare vill i övrigt framföra att:

- Förbundet instämmer i de bedömningar utredningen gör, de föreslagna förändringarna av läroplanen och kursplanerna för grundskolan medför att planerna för gymnasieskolan måste förändras utifrån förslaget. Detta beror självfallet på om utredningens förslag blir verklighet. Liksom vid reformerna 1994 och 2011 anser Sveriges Lärare att det är nödvändigt med ett helhetsgrepp i utformandet av läroplaner och kursplaner för alla skolformer.
- Förbundet tillstyrker att systemet med meritvärdespoäng tas bort men ser samtidigt ett behov att satsningar görs för att tillse att elever väljer att läsa moderna språk.
- De föreslagna förändringarna i kapitel 1 och 2 i läroplanen kan komma att få följder för fritidshemmets verksamhet. Delar av det innehåll och de perspektiv som verksamheten organiseras utifrån hämtas ur dessa två kapitel. Därför bör en revidering av fritidshemmets läroplan tillse att innehåll som försvinner i och med förslagen i detta betänkande tas om hand och skrivs in i fritidshemmets syfte och innehåll.

Sveriges Lärares synpunkter och medskick

3.2.2 Styrdokumentet ska ange tillförlitliga och mer beständiga kunskaper samt betona grundläggande kunskaper och färdigheter

Det är viktigt att eleverna i skolan ställs inför utmaningar som de har kapacitet att klara av, kraven kan inte ställas för högt i till exempel de lägre årskurserna. De första åren i skolan är det de grundläggande kunskaperna som ska vara i fokus. Däremot behöver elever utmaningar så det är viktigt att det sker en progression i innehållet och att allt svårare kunskapsformer infinner sig ju högre upp i årskurserna eleven kommit. Detta är också en viktig förberedelse inför de vidare studierna i gymnasieskolan.

3.2.3 Det ska finnas riktlinjer och strategier för undervisningen

Som redan nämnts så finns det invändningar från professionen när det gäller att begränsa autonomin för lärarna genom att styra hur undervisning ska genomföras, hur-frågan är idag den centrala delen av lärares autonomi. Att förslaget utifrån detta är problematiskt adresserar också utredningen själv. Det är framför allt undervisningsstrategierna som förbundet är tveksamma till. Uppräkningen av vad som är god undervisning i läroplanens inledande del är generellt hållen och lyfter de relevanta delarna i lärarens arbete utan att säga hur det ska genomföras.

Vilken undervisning som bäst passar den grupp och de individer läraren har framför sig är en fråga som lärare löser varje dag och som är en central beståndsdel i lärares kompetens. Som utredningen själv lyfter så finns det mycket få strategier för undervisning där det finns vetenskaplig evidens för att just den strategin är den bästa. Enligt utredningen finns denna evidens klarast uttalat i den tidiga skriv- och läsinläringen men även delvis i delar av den tidiga matematikundervisningen. I alla de övriga ämnena finns det ingen vetenskaplig evidens för vissa strategier utan där ska i stället den beprövade erfarenheten ligga till grund, en erfarenhet som inte är gemensamt överenskommen och som förändras över tid. Hur ska insamling och uppdatering

fungera inom ramen för en läroplan och en kursplan? En slutsats som förbundet drar är att det huvudsakliga syftet med förslaget att tillföra strategierna är att styra den tidiga läs- och skrivinlärningen samt den tidiga matematikundervisningen. Förbundet anser att detta går att påverka på andra sätt, inte minst genom lärarutbildningen (se förbundets svar på SOU 2024:81) och professionsprogrammet.

3.2.5 Regeringen bör se till att det tas fram kommentarer till läroplanerna och exempel på god undervisning i olika ämnen

Att initiera och organisera att lärare tillsammans kan arbeta med vad god undervisning är baserat på deras beprövade erfarenhet är ett bättre förslag än att i kursplanerna styra undervisningens genomförande med undervisningsstrategier. Ett sådant systematiskt arbete som utredningen beskriver kan bli ett viktigt stöd för lärare, både i arbetet med att diskutera olika strategier som i det material som blir resultatet.

Sveriges Lärare avvisar att ett argument för att införa undervisningsstrategier är att de ska fungera som ett stöd för de obehöriga som undervisar i den svenska skolan. Att inte alla lärare är behöriga är ett problem som måste adresseras och lösas, att det fortsatt är obehöriga som undervisar i den svenska skolan ska inte accepteras och underlättas genom föreslagna förändringar av kursplanerna.

3.3 Förslag om att regeringen ska besluta om kursplanerna i sin helhet för de obligatoriska skolformerna

Sveriges Lärare har inget att invända mot förslaget. Ett argument för att vissa beslut ska tas av Skolverket har varit att det ska innebära en snabbare process, det ska med andra ord vara enklare att göra nödvändiga förändringar. Detta har kanske inte visat sig vara fallet.

4.2 Förslag för att minska kraven på individualisering och anpassning samt stärka lärarnas roll

Sveriges Lärare ser det som nödvändigt att stärka lärarens mandat att bestämma över undervisningen. Därför är det positivt med de föreslagna förändringarna i Skollagen där det tydligt ska framgå att "undervisningen bestäms och leds av lärarna".

Undervisning är i grunden en kollektiv verksamhet och den individualisering som alltmer kommit att präglade skolan har inte varit positiv. Därför är förbundet positivt till att detta kommuniceras tydligt i utredningen.

De extra anpassningarna har inneburit stora problem för många lärare när det gäller arbetsbelastningen, därför är det positivt att dessa nu tas bort. Det är i detta sammanhang centralt att de elever som behöver stöd utanför den ordinarie undervisningen verkligen får det. Många lärare vittnar om att de identifierat stödbehov men eleven har inte fått den hjälp som krävs.

4.3 Förslag och bedömningar om inledande delar i nya läroplaner för de obligatoriska skolformerna

Sveriges Lärare tillstyrker i huvudsak den inriktning på läroplanens inledande delar som utredningen valt. Ett tydligare fokus på kunskapsuppdraget, en tydligare koppling till skollagen och att undvika att upprepa sådant som regleras i annan lagstiftning är exempel på positiva inslag i den valda inriktningen.

Att innehållsliga delar återfinns i läroplanens inledande delar och där rektor ska tillse att det blir genomfört har inte visat sig vara en framgångsrik strategi. Det blir beroende av den rektor som

ska tillse att innehållet lyfts i olika ämnen och också försöka att samordna insatserna mellan olika ämnen. Vissa rektorer lägger ner mycket tid på detta och andra mindre, det fungerar med andra ord bra på vissa skolor och mindre bra på andra. Det innehåll som diskuterats mest i detta sammanhang är sexualitet, samtycke och relationer. Även kunskaper om hedersrelaterat våld och förtryck samt digital kompetens är innehåll som föreslås flyttas från läroplanens inledande delar till kursplanerna.

Gällande ämnesområdet sexualitet, samtycke och relationer så har Skolinspektionen i sin rapport *Undervisning om sexualitet samtyck och relationer*, mars 2025, konstaterat att det finns stora brister i undervisningen såsom den är organiserad idag. En stor majoritet av de granskade grundskolorna, 23 av 30, måste höja sin kvalitet i undervisningen inom detta område. En slutsats myndigheten drar är att ”Elever riskerar att få ytliga kunskaper om sexualitet, samtycke och relationer när skolorna inte tar ett helhetsgrepp kring kunskapsområdet”. Det är svårt för lärare att konkretisera undervisningen, eftersom området inte är integrerat i det ämnesstoff, de förmågor och kunskapskrav som styr undervisning och bedömning i övrigt. Det försvårar arbetet med att till exempel planera progression i undervisningen.

Området sexualitet, samtycke och relationer bör därför i stället föras in i de kursplaner där det är relevant och kan behandlas med ämnesmässig fördjupning, metodstöd och progression. Det ska vara en del av det centrala innehållet och därigenom vara ett innehåll som alla elever träffar på under sin skoltid. Framskrivningen av ämnesområdet i olika ämnen och i olika årskurser måste samköras för att tillförsäkra en undervisning med bredd, djup och progression. De här ovan förda resonemangen gäller samtliga ämnesområden som idag finns i de inledande delarna i läroplanen och som rektor ska tillse att det blir gjort i ”alla ämnen”.

4.3.5 Regeringen bör även se till att läroplansdelen om fritidshemmet revideras

Innehållet i fritidshemmets verksamhet utgår framför allt från det syfte och det centrala innehåll som återfinns i läroplanens kapitel 4. Där framgår också att de mål och riktlinjer som återfinns i läroplanens kapitel 1 och 2 ska ligga till grund för fritidshemmets verksamhet. Då området sexualitet, samtycke och relationer föreslås flyttas från läroplanens inledande delar till kursplaner i olika ämnen, kommer det inte finnas samma grund för att lyfta in detta innehåll och perspektiv i fritidshemmets undervisning. Sveriges Lärare anser därför att området sexualitet, samtycke och relationer ska finnas med i det centrala innehållet i fritidshemmets kommande reviderade läroplan.

5.2 Förslag om principer och riktlinjer för nya kursplaner för de obligatoriska skolformerna

De förslag till principer som ska vägleda vid konstruktionen av nya kursplaner ser Sveriges Lärare som i huvudsak positiva, förutom tveksamheterna kring undervisningsstrategierna som berörts tidigare i detta remissvar. Problemet med för höga krav i för tidiga år adresseras vilket är bra. Det är något många av våra medlemmar lyfter som ett problem i dagens skola. Därför är det viktigt att detta åtgärdas så att relevanta krav ställs på eleverna i olika åldrar.

De nuvarande betygskriterierna har fått alltför stor inverkan på dagens undervisning. Lärare tvingas att arbeta med bedömning istället för med lärande. Det är därför positivt med en strävan att flytta fokus till ämnets syfte och innehåll.

Det är glädjande att se att utredningen vill skrota de generella värdeord som bär upp betygssystemet idag och som skapat många problem. En återgång till mer ämnesspecifika formuleringar är välkommet.

5.4.6 Betygs- och bedömningskriterier

När det gäller hur betygssystemet ska se ut i framtiden så går denna utredning i samma spår som Betygsutredningen och presenterar samma typ av kriterier för bedömning. Hur det slutgiltiga systemet kommer att se ut är inte avgjort och förbundet kommenterar inte detta i detalj här utan hänvisar till remissvaret om Betygsutredningens betänkande.

Förbundet vill dock framhålla att förslaget om sammantagen bedömning även bör gälla betyget E om den nuvarande indelningen A – F behålls, det vill säga om betygsutredningens förslag inte genomförs. Det innebär att den skarpa godkäntrönsen avskaffas.

6.2 Förslag för att åstadkomma balans mellan teori och praktik i de praktisk-estetiska ämnena

De praktisk-estetiska ämnena har i och med sitt fokus på praktiska kunskaper en viktig roll att spela i grundskolan genom att andra kunskaper och färdigheter tränas. Ämnena är därför en viktig pusselbit i den grundläggande utbildningen för Sveriges elever. Det är därför centralt att dessa ämnen har samma ställning i grundskolan som alla andra ämnen. Det finns tendenser att de praktisk-estetiska ämnena prioriteras ned till förmån för andra ämnen och andra aktiviteter. Det indikerar bland annat Skolverkets kartläggning om den garanterade undervisningstiden, Rapport 2025:8. Den visar att det är i de praktisk-estetiska ämnena det är vanligast att undervisning uteblir, undervisningstid som eleverna ej kompenseras för.

Kursplanerna i de praktisk-estetiska ämnena måste skivas så att utrymme ges att behandla de praktiska delar som är centrala i de olika ämnena. Det får dock inte ske på bekostnad av att alla de delar av ämnet som rör reflektion, resonemang, medvetna val och förståelse för process försvinner.

7.5 Förslag och bedömningar om hur läsning ska förstärkas i läroplanerna för de obligatoriska skolformerna

Det är viktigt att den tidiga läs- och skrivinläringen förstärks i den svenska skolan. Att lära sig läsa och skriva i tidiga år borgar för skolframgång. De elever som identifierats riskera att inte klara av detta måste få det stöd som krävs. Många lärare på lågstadiet vittnar om att elever som visat sig ha rätt till stöd utifrån den obligatoriska kartläggningen har fått det i ganska låg eller mycket låg utsträckning. De nuvarande bedömningsstöden och kartläggningsmaterialen har brister vilket gör att lärare använder andra material och så att säga dubbelarbetar. Skolverket har igångsatt ett arbete att se över dessa material, vilket är positivt.

8.2 Förslag om ändrade skrivningar om digitalisering i läroplanerna för de obligatoriska skolformerna

Vilka strategier, metoder, hjälpmedel och så vidare som ska användas i undervisningen för att säkerställa lärande är något som ingår i den professionella lärarrollen. Det är med andra ord läraren som avgör om det mest lämpade i det aktuella fallet är analoga eller digitala lärverktyg. Den beprövade erfarenheten är en central källa till vilka beslut som fattas. Därför kan förbundet inte ställa sig bakom ett förslag där avgörandet om vilka digitala verktyg som ska användas ska ställas mot ”samlad vetenskaplig empiri”. Begrepp som försiktighet och restriktivitet skapar också en orealistisk och onödig osäkerhet kring de digitala inslagen i undervisningen. Detta är ett särskilt problem i förslaget gällande de lägra årskurserna. Förslaget kan leda till digitala verktyg inte används eller att det uppstår stora skillnader mellan skolor. Låt de som vet vilka verktyg som ska användas avgöra detta, det vill säga de undervisande lärarna.

9.2 Förslag och bedömningar om ändringar när det gäller totalförsvar och Nato i läroplanerna för grundskolan och specialskolan

I den rådande säkerhetssituationen i världen och Sveriges förändrade roll och hållning i och med inträdet i NATO, så är de föreslagna förändringarna befogade. Ämnesområdet är ju också en del av ämnet samhällskunskap på gymnasiet vilket borgar för kontinuitet, breddning och fördjupning.

Sveriges Lärares avslutande synpunkter

Det är många stora förändringar på gång i den svenska skolan och många förslag till ytterligare förändringar. Så sent som år 2022 fick grundskolan förändrade kursplaner och en förändrad läroplan och år 2028 ska grundskolan bli tioårig. Detta är bara två förändringar bland många. Utredningarna och kommande förslag måste korsläsas och konsekvenserna måste analyseras grundligt kopplat till respektive skolform för att undvika krockar och oönskade effekter. Förbundet ser med viss oro på hur dessa många förändringar ska kunna implementeras på ett realistiskt sätt för våra medlemmar. Oron grundar sig i hur tidigare implementeringsarbete vid stora reformer har organiserats. Det är med andra ord centralt att alla de reformer som nu föreslås samordnas, organiseras och implementeras på ett sådant sätt att Sveriges lärare och elever så smärtfritt som möjligt klarar övergången.

Stockholm, 11 juni 2025

Sveriges Lärare

Anna Olskog

Förbundsordförande

Mats Andersson

Utredare